

Az ügyészség jogköre a civil szervezetek működése felett

Előző cikkünkben a civil szervezetek felett a bíróság által lefolytatható törvényességi ellenőrzési eljárásról írtunk, jelen írásban pedig a ügyész jogkörét tekintjük át.

A 2017. március 1. napjától hatályba lépő 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról (Ectv) módosítások kapcsán megszűnt az ügyész általános törvényességi ellenőrzése a civil szervezetek felett, de speciális esetei továbbra is léteznek.

Vannak külön jogszabályok általi felhatalmazások, illetve törvény által biztosított módon a közhasznú szervezetek felett, a közhasznú minősítés követelményeinek megfelelése tekintetében van ügyészi törvényességi ellenőrzés. Emellett nemperes eljárások állnak rendelkezésre az ügyész számára, hogy a törvényesség érdekében fellépjen.

A civil szervezetekkel szembeni polgári keresetindítási lehetőségeket szűkítette a jogalkotó, ugyanakkor a nemperes eljárási lehetőségeket szélesítette.

Az ügyészségről szóló 2011. évi CLXII. törvény (Ütv.) szerint az ügyész az igazságszolgáltatás közreműködője, akinek büntetőjogon kívüli közérdekű feladat- és hatásköreiről külön törvények rendelkeznek, intézkedésének megalapozása érdekében hivatalból vizsgálatot folytat, ha a tudomására jutott adat vagy más körülmény megalapozottan súlyos törvénysértésre, mulasztásra vagy törvénysértő állapotra utal. Az ügyészség közérdekvédelmi feladatairól szóló 3/2012. (I.6.) LÜ. utasítás (Ut.) szabályai részletesen meghatározzák az eljárási lehetőségeket.

A civil szervezetekkel kapcsolatos ügyészi intézkedési lehetőségek köre attól függ attól, hogy van-e ügyészi törvényességi ellenőrzési joga a civil szervezet felett, mert egyes szervezetek felett az ügyésznek van *törvényességi ellenőrzési joga*, míg más szervezetek felett nincs.

A törvényességi ellenőrzés keretében

- adatok és iratok szolgáltatása iránti megkeresés,
- vizsgálat,
- felhívás, vagy
- jelzés benyújtására, továbbá
- fellépés alkalmazására kerülhet sor.

Ha az ügyészt külön törvény feljogosítja a jogi személy feletti törvényességi ellenőrzés gyakorlására, az ügyész - törvény eltérő rendelkezése hiányában – azt vizsgálja, hogy a tudomására jutott jogsértés megalapozza-e az ügyész külön törvény szerinti fellépését.

Az ügyész a jogi személy működésének ellenőrzését hivatalból, a hivatalosan tudomására jutott tények, adatok alapján elrendelt vizsgálat keretében végzi. A hivatalos tudomásszerzés alapja lehet különösen állampolgári bejelentés, kérelem, hatóságok és egyéb szervezetek megkeresése, más ügyészségi eljárásokban felmerült információ, az érintett jogi személy nyilvántartási iratai és adatai.

A *felhívás*, mint ügyészi eszköz a törvényességi ellenőrzés alá eső szervezetek felett gyakorolható, amelyben az ügyész hatvan napon belüli határidő tűzésével indítványozza a törvénysértés megszüntetését. A címzett a megadott határidőn belül az iratok megküldésével tájékoztatja az ügyészt arról, hogy a törvénysértést orvosolta, testületi döntést igénylő esetben a testület összehívásáról intézkedett, vagy - indokai kifejtésével - arról, hogy a felhívásban foglaltakkal nem ért egyet. Ha a felhívás címzettje az ügyész által megadott határidőn belül a felhívásban foglaltaknak nem tesz eleget, nem válaszol, vagy a felhívásban foglaltakkal nem ért egyet, az ügyész harminc napon belül fellép, vagy értesíti a címzettet az eljárása megszüntetéséről.

A törvénysértésnek nem minősülő hiányosságra és az olyan, csekély jelentőségű törvénysértésre, amely fellépést nem tesz indokolttá, az ügyész *jelzésben* hívhatja fel az illetékes szerv vezetőjének figyelmét.

Az ügyész egyrészt a Pp. 59.§-án alapuló általános perindítási, fellépési joggal rendelkezik, melyre akkor kerülhet sor, ha a jogosult a jogainak védelmére bármely okból nem képes, másrészt külön jogszabályokon alapuló, önálló *perindítási, perbelépési joga* is van. Más személy javára akkor indokolt a keresetindítás, ha személyi körülményei vagy más ok miatt az alapvető jogait érintő pert maga nem tudja megindítani, vagy igényének érvényesítése nagyobb nehézségbe ütközik. Az ügyész az eset összes körülményét és a helyi viszonyokat is mérlegelve bírálja el, hogy a keresetindítás törvényi feltételei fennállnak-e.

Az ügyészt a civil szervezetekkel szemben a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló 2011. évi CLXXXI. törvényben (Cnytv.) kapott felhatalmazás alapján perindítási jog illeti meg (pl. a változásbejegyző végzés hatályon kívül helyezése iránt), valamint meghatározott nemperes eljárások kezdeményezési joga is van.

A Cnytv. és az Ectv. 2017. március 1. napjától hatályba lépő szabályai jelentősen módosították a civil szervezetekkel kapcsolatos eljárásokat. A változtatások indoka az volt, hogy a civil szervezetekre vonatkozó szabályok 2013. évi V. törvény (Ptk.) Harmadik könyvében elhelyezett, a jogi személyeket egységesen kezelő szabályrendszeréhez és a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról 2006.évi V. törvény (Ctv.) rendelkezéseivel koherensebben igazodjon.

Közös szabály, hogy a jogi személy a típusának megfelelő létesítő okiratán alapuló bírósági nyilvántartásba vétellel jön létre. A nyilvántartásba vételi, illetve változásbejegyzési kérelem tartalmi elemeit a Cnytv. taxatíve rögzíti, privilegizált egyszerűsített nyilvántartásba vételi eljárást mint a létesítő okirat használatához fűz.

Az egyesület, alapítvány, sportegyesület nyilvántartásba vételi, változásbejegyzési kérelmének helyt adó, valamint a közhasznú nyilvántartásba vételét elrendelő végzés ellen fellebbezésnek nincs helye. A fellebbezés helyett jogorvoslatként per-indításra van lehetőség. A keresetlevélben a bíróság döntésének jogszabálysértő voltára kell koncentrálnia. Ügyész, valamint az, akire a végzés rendelkezést tartalmaz - a rendelkezés őt érintő részére vonatkozóan – a szervezet ellen a *végzés hatályon kívül helyezése iránt* a szervezet székhelye szerint illetékes törvényszékhez *keresetet nyújthat be*.

Ennek jogalapja egyrészt a végzés vagy az annak meghozatala alapjául szolgáló eljárás, illetve a kérelemhez mellékelt iratok jogszabályba ütközése; másrészt pedig a végzés alapjául szolgáló létesítő okiratnak vagy annak módosításának az eljárásban észlelhető érvénytelensége lehet. Ez utóbbira a Cnytv. nem tartalmaz felsorolást, így az általános érvénytelenségi szabályokat kell alkalmazni. Így keresetindítási ok lehet pl. a létesítő okirat vagy módosításának semmis rendelkezései, az Alaptörvénybe ütköző cél vagy a kötelező taglétszám törvényi minimumának el nem érése. A perindítás jogvesztő határideje a végzés országos névjegyzékben történt közzétételétől számított hatvan nap, a benyújtás módja elektronikus. Az ügyész keresetindításánál további feltétel a közérdeksérelem fennállása, amit törvényi vélelem támaszt alá a nyilvántartás adatainak hibája vonatkozásában.

Az Ectv. módosítása szerint mindössze az egyesület feloszlata iránti kereset maradt meg az ügyészeknek.

Fontos kiemelni, hogy míg a peres eljárások lefolytatására a szervezet székhelye szerinti bíróság az illetékes, addig a nemperes eljárásra a nyilvántartást vezető bíróság. Ez a gyakorlatban elválhat egymástól, mivel egy esetleges más megyébe történő székhelyváltás esetén is a bejegyzéskori bíróság vezeti a nyilvántartást.

A civil szervezeteknél meg kell különböztetni gyakorlati szempontból a működő vagy működni akaró, illetve működni tudó és a már nem működő vagy működni képtelen civil szervezeteket, mivel a két eset két eltérő irányú indítványt, kérelmet jelent. Így van lehetőség törvényességi felügyeleti eljárás kezdeményezésére a szervezet törvényes működésének helyreállítása érdekében; illetve a

korábbi polgári peres megszüntetési eljárás helyett egy polgári nemperes eljárás keretében lehet a szervezet jogutód nélküli megszűnését eredményező ok megállapítására irányuló eljárás keretében rendezni a civil szervezet sorsát véglegesen.

Összefoglalva az ügyész törvényességi ellenőrzési jogköre a hatályos szabályozás szerint:

- Az Alaptörvénnyel ellentétesen működő, bűncselekményt megvalósító egyesületek, fegyveres szervezetek, közhatalmi feladatokat elvonó szervezetk feloszlátása iránti perek;
- Törvényességi ellenőrzési jog azon szervezetk felett, amelyek esetében az ügyészi jogkört külön törvény rögzíti; pártok, országos sportági szakszövetségek, polgárőr szervezetek, vallási tevékenységet végző szervezetek;
- Ectv. 47-50 § közhasznú szervezetek esetében a közhasznú minősítés követelményeinek való megfelelés ellenőrzése;

Az ügyész a közhasznú jogállás nyilvántartásba vételére illetékes szervnél indítványozhatja a közhasznú jogállás megszüntetését, ha a közhasznú szervezet működése és vagyonfelhasználása az Ectv-ben, a létesítő okiratban vagy az ennek alapján készített belső szabályzatokban foglalt rendelkezéseknek nem felel meg, és ezen a szervezet az ügyészi felhívás ellenére sem változtat.

Közhasznú szervezet közhasznú jogállását az ügyészség indítványa alapján a bíróság megszünteti, ha a szervezet a megszabott határidőn belül nem, vagy nem az előírásoknak megfelelő tartalommal teljesíti

- a) a számviteli beszámolójának letétbe helyezési, közzétételi kötelezettségét, illetve
- b) a szervezet - letétbe helyezett beszámolója, közhasznúsági melléklete - nem felel meg a Ectv. szerinti feltételeknek.

A bíróság az ügyész indítványa alapján megvizsgálja, hogy a közhasznú szervezet a közhasznúvá minősítés követelményeinek továbbra is megfelel-e. Ha e követelmények a vizsgált időszakban - az adatokból megállapíthatóan - nem teljesültek, a bíróság a közhasznú jogállás megszüntetéséről határoz, és az erre vonatkozó adatot a nyilvántartásból törli.